

22-05-2026

MOD-2026-00171

Nadia Skastrup Buur

Dagsorden for møde i Udvalget for Miljø, Mobilitet og Ungdomsuddannelser den 29.maj 2026

Deltagere: Majbritt Birkholm
Martin Schmidt Konradsen
Anja Rosengreen
Anne Fabricius
Benny Damgaard
Bent Graversen
Bruno Jerup
Iben Krog
Laila Kildesgaard
Line Ervolder
Lone Kjær Hein
Nana Harring
Sadek Al-Amood

Afbud: Anja Rosengreen

Mødested: Danske Regioner, Dampfærgevej 22, 2100 København Ø

Indholdsfortegnelse

1 (Offentlig) Velkomst, formandens meddelelser og præsentationsrunde	4
2 (Offentlig) Introduktion til udvalgets kommissorium og arbejdsområder	6
3 (Offentlig) Drøftelse af udvalgets arbejdsform.....	10
4 (Offentlig) De regionale lokalbaners sikkerhed	13
5 (Offentlig) Gymnasiereform og status for lokal dialog om omlægning af uddannelseslandskabet.....	18
6 (Offentlig) Råstoffer - udfordringer og bud på løsninger	21
7 (Offentlig) Problemet med jordhåndtering.....	26
8 (Offentlig) Gensidig orientering - Nyt fra Danske Regioner og regionerne	29
9 (Offentlig) Næste møde	30
10 (Offentlig) Eventuelt.....	31

1 (Offentlig) Velkomst, formandens meddelelser og præsentationsrunde

Lone Vingtoft
EMN-2026-00359

Resumé

Udvalgets formand byder velkommen til Danske Regioner, hvorefter der vil være en runde, hvor udvalgsmedlemmerne præsenterer sig selv.

Indstilling

Det indstilles,
at udvalgets medlemmer præsenterer sig selv.

Sagsfremstilling

Som formand for Udvalget for Miljø, Mobilitet og Ungdomsuddannelser byder Majbritt Birkholm velkommen til Danske Regioner og indleder dermed udvalgets arbejde. Udvalgets medlemmer fortæller herefter hver især lidt om deres baggrund.

Udvalget består af:

- Majbritt Birkholm, DF, Region Midtjylland (*formand*)
 - Martin Schmidt Konradsen, EL, Region Syddanmark (*næstformand*)
 - Anja Rosengreen, SF, Region Østdanmark
 - Anne Fabricius, S, Region Syddanmark
 - Benny Damgaard, DD, Region Østdanmark
 - Bent Graversen, V, Region Midtjylland
 - Bruno Jerup, EL, Region Østdanmark
 - Iben Krog, V, Region Østdanmark
 - Laila Kildesgaard, S, Region Østdanmark
 - Line Ervolder, KF, Region Østdanmark
 - Lone Kjær Hein, RV, Region Midtjylland
 - Nana Haring, DF, Region Østdanmark
 - Sadek Al-Amood, SF, Region Østdanmark
-

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation
Ingen bemærkninger

Bilag

2 (Offentlig) Introduktion til udvalgets kommissorium og arbejdsområder

Lone Vingtoft
EMN-2026-00359

Resumé

Der lægges op til, at udvalget med afsæt i sit kommissorium tilkendegiver, hvilke emner der bør tages op på de kommende møder.

Indstilling

Det indstilles,

at udvalget tager orienteringen om udvalgets kommissorium til efterretning, og

at udvalget tager en første drøftelse af, hvilke temaer og dagsordener udvalget især ønsker skal præge udvalgsarbejdet i den kommende periode.

Sagsfremstilling

På Danske Regioners generalforsamling 2026 blev der i forbindelse med det konstituerende bestyrelsesmøde nedsat et rådgivende Udvalg for Miljø, Mobilitet og Ungdomsuddannelser (MMU) for perioden 2026 – 2030.

Udvalgets kommissorium

Bestyrelsen har i bilaget til sin forretningsorden fastsat udvalgets kommissorium, som lyder:

”Udvalget for Miljø, Mobilitet og Ungdomsuddannelser rådgiver bestyrelsen i spørgsmål om miljø, mobilitet, ungdomsuddannelser og grønne hospitaler. Udvalget skal blandt andet være med til at styrke regionernes indsats inden for jordforurening, grundvandsbeskyttelse og rent drikkevand. Ligeledes skal udvalget beskæftige sig med råstofområdet, herunder mulighederne for at fremme genanvendelse og erstatning af forbruget af nye råstoffer.

Udvalget har fokus på at styrke den regionale, kollektive trafik og mobilitet, herunder udvikling af det regionale hovednet og nye mobilitetsløsninger og bidrage til sammenhængende kollektiv mobilitet i hele landet. På uddannelsesområdet har udvalget fokus på ungdomsuddannelser, herunder gymnasiale uddannelser og forberedelsen af EPX-reformen.

Den grønne omstilling af sundhedsområdet er et centralt emne for udvalget, og udvalget skal bidrage til implementeringen af den fællesregionale strategi for grønne hospitaler.”

Der lægges op til, at udvalget drøfter, hvilke udfordringer og muligheder der især bør være i fokus på de kommende møder på udvalgets arbejdsområder inden for: miljø, råstoffer, kollektiv transport og mobilitet, uddannelse og grønne hospitaler. Områderne beskrives kort nedenfor, og på selve mødet vil sekretariatet gennemgå udvalgte hovedudfordringer og muligheder på de forskellige områder.

Miljø

Drikkevand står højt på den nationale politiske dagsorden, hvor regionernes indsats på jordforureningsområdet skal spille sammen med nye tiltag til beskyttelse af grundvand og drikkevand, herunder den grønne trepart. Oprensningen af de første af de ti store generationsforureninger er i gang, men der skal arbejdes for at få national finansiering til de næste. Et nyt EU-direktiv om jord skal implementeres i den kommende periode. Det giver blandt andet anledning til at gentænke, hvordan vi håndterer jord, også i lyset af, at nye data viser, at næsten al jord i Danmark er påvirket af menneskeskabte stoffer – blandt andet PFAS.

Råstoffer

Råstofforbruget er højt i Danmark, men der bliver ikke ved med at være lige så mange råstoffer, vi kan indvinde. Derfor bliver vi nødt til at tænke anderledes i fremtiden. Den afgående regering kom ikke til at levere på deres løfte om en national strategi for råstoffer, men behovet er ikke blevet mindre. Vi skal fortsat arbejde for bedre udnyttelse af ressourcerne, mere smidig administration, genanvendelse og erstatning af råstoffer og for bedre forhold for naboer til råstofgrave, herunder en kompensationsordning.

Kollektiv transport og mobilitet

I den kommende tid er der en række udfordringer indenfor kollektiv transport og mobilitet, som kan få konsekvenser for regionernes muligheder for at tilbyde og udvikle kollektive mobilitetsløsninger.

Det gælder organiseringen af den kollektive transport, som en kommende regering kan tage stilling til. Danske Regioner anbefaler et mere entydigt regionalt ansvar og klar hjemmel til at kunne udvikle og fremme koordinering på tværs af transportformer.

Derudover ser flere af de regionale lokalbaner ind i store økonomiske udfordringer frem mod 2035. Danske Regioner arbejder for, at der i en kommende økonomiaftale afsættes midler til at håndtere de mest påtrængende udfordringer, og at regionerne får bedre muligheder for at kunne prioritere mellem mobilitetsløsninger.

Uddannelse

Regionerne har fået til opgave at understøtte og bidrage til faciliteringen af de lokale omlægningsprocesser, som den nye gymnasiereform medfører for skolerne fra 2030. Reformen betyder, at der etableres en ny erhvervs- og

professionsrettet gymnasieuddannelse, epx. Samtidig nedlægges hf, kommunal 10. klasse, erhvervsfaglig studentereksamen (eux) og erhvervsuddannelsernes 1. grundforløb. Omlægningsprocessen betyder, at epx, gymnasiale enkeltfag (tidligere hf-enkeltfag) og almene voksenuddannelser (avu, fvu og obu) skal placeres på eksisterende skoler, at nogle skoler skal fusionere, mens andre skal splittes op. Fra 2026 har regionerne desuden overtaget det fulde ansvar for kapacitetsfastsættelse og elevfordeling på gymnasierne. Opgaven understøtter regionernes ansvar for at sikre god uddannelsesdækning.

Grønne hospitaler

Danske Regioner offentliggjorde i 2024 den fællesregionale strategi for [Grønne Hospitaler](#), der sætter en målsætning om at halvere hospitalernes klimaaftryk inden 2035 sammenlignet med 2022. Strategien har mødt opbakning fra industrien, sundhedsfaglige organisationer og grønne organisationer. I strategiens første to år har der bl.a. været fokus på grønne udbudskriterier og samarbejde med regionale leverandører, udvikling af 10 større indsatsområder, udbredelse af konkrete løsninger og data til monitorering. Der er endnu mange uindfrie potentialer, hvor regionerne har mulighed for at nedbringe sundhedsvæsnets klimaaftryk og samtidig bidrage til bedre brug af dets begrænsede ressourcer (både medarbejdere og økonomi), øget patientkvalitet og bedre arbejdsmiljø.

Anbefalinger fra tidligere politiske udvalg

Som mulig inspiration til drøftelsen kan udvalget inddrage anbefalingerne fra de to udvalg, der var nedsat i den foregående valgperiode. Input fra hhv. Udvalget for Miljø og Klima og Udvalget for Regional Udvikling og EU er vedhæftet som bilag.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Sekretariatet tager udvalgets forslag og bemærkninger med i planlægningen af det videre arbejde.

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

1. Input til det fremtidige arbejde i Danske Regioner fra Udvalget for Regional Udvikling og EU (1852732 - EMN-2026-00359)
2. Input til Danske Regioners fremtidige arbejde fra Udvalget for Miljø og Klima (1852733 - EMN-2026-00359)

3 (Offentlig) Drøftelse af udvalgets arbejdsform

Lone Vingtoft
EMN-2026-00359

Resumé

Der lægges op til, at udvalget drøfter, hvilke møde- og arbejdsformer der bedst muligt understøtter, at udvalget kan løse sine opgaver i den kommende udvalgsperiode.

Indstilling

Det indstilles,

at udvalget tilkendegiver, hvilke forslag og forventninger der er til udvalgets arbejdsform, herunder anvendelsen af temadrøftelser, studiebesøg i regionerne, eksterne oplæg mv., og at udvalget kommer med ideer og forslag til temaer og destination for udvalgets studietur.

Sagsfremstilling

Der lægges op til, at udvalget tager en dialog om mødernes form og indhold mv.

Mødernes form og indhold

I henhold til vedtægterne kan bestyrelsen "nedsætte rådgivende udvalg til, efter bestyrelsens nærmere bestemmelse, at foretage undersøgelser, udarbejde indstillinger eller varigt eller midlertidigt varetage opgaver inden for dele af det under bestyrelsen hørende forretningsområde".

Tilrettelæggelsen af udvalgets møder og dagsordenens sammensætning skal afspejle udvalgets rådgivende funktion over for bestyrelsen. Det indebærer, at sagerne så vidt muligt forelægges og behandles i udvalget, inden sagerne går i bestyrelsen. Bestyrelsen kan også bede udvalget om at arbejde med specifikke problemstillinger og herigennem forberede bestyrelsens stillingtagen hertil.

Udvalget kan på de enkelte møder vælge at gennemføre temadrøftelser, hvor udvalget har en bredere drøftelse af et udvalgt emne. Det kan evt. være med afsæt i oplæg fra eksterne interessenter, f.eks. faglige organisationer, eksperter/forskere, andre interesseorganisationer, elevorganisationer og andre repræsentanter fra civilsamfundet.

Mødedatoer

Udvalget holder 6-8 møder årligt, og møderne skal af hensyn til koordineringen med regionerne lægges på udvalgte torsdage eller fredage. I 2026 afholdes der møder på følgende datoer:

- Fredag den 29. maj 2026
- Torsdag den 25. juni 2026
- Fredag den 4. september 2026
- Fredag den 6. november 2026
- Torsdag den 10. december 2026

Møderne afholdes i tidsrummet kl. 10.00 – 14.00.

Dagsordenen sendes til udvalget via First Agenda en uge før mødet. Referatet sendes via First Agenda til udvalget senest en uge efter mødet. Referatet anses som godkendt, hvis udvalgsmedlemmerne *ikke* giver besked om andet inden for en uge efter mødet.

Mødedatoerne for 2027 fastlægges snarest.

Mellem møderne kan sekretariatet om nødvendigt udsende orienteringsmails til udvalget, fx ved offentliggørelse af større politiske udspil fra regeringen, orientering om pressesager eller andet af relevans for udvalgets arbejdsområde og virke.

Mødested

Udvalgmøderne afholdes som udgangspunkt i Regionernes Hus, idet der efter udvalgets ønske en eller flere gange årligt kan arrangeres ekskursioner, hvor det ordinære udvalgmøde kombineres med besøg rundt om i landet. Det giver muligheder for at indhente inspiration til udvalgsarbejdet samt udveksle viden og erfaringer på tværs af regionerne. Ifm. ekskursioner kan der eventuelt være behov for at forlænge det pågældende møde.

Bestyrelsen har i sin forretningsorden fastsat, at møder som udgangspunkt kræver fysisk fremmøde. I særlige tilfælde kan enkelte møder afvikles virtuelt efter en konkret vurdering fra formanden.

Samarbejde med Europapolitisk Panel

Bestyrelsen har nedsat et Europapolitisk Panel, der skal rådgive bestyrelsen om Danske Regioners europapolitiske arbejde vedr. temaer og (lovgivningsmæssige) tiltag på europæisk plan af betydning for regionsrådenes portefølje. Panelets medlemmer skal løbende mødes med udvalgte politiske fagudvalg for at drøfte relevante EU-sager. Ift. udvalget kan det fx handle om Danske Regioners prioriteringer og konkrete sager på miljøområdet.

Studietur

Udvalget har i valgperioden 2026 – 2030 mulighed for at tage på en studietur for at indhente viden og inspiration til arbejdet. For at udbyttet af en

studietur kan komme udvalget bedst muligt til gavn, er det erfaringsmæssigt en god idé at afvikle turen relativt tidligt i udvalgsperioden.

Andet

I Danske Regioners sekretariat er det centersekretær Nadia Skastrup Buur, der står for de praktiske forhold omkring møderne. Eventuelle spørgsmål og indmelding af særlige behov ift. forplejning mv. kan sendes på e-mail til nasbu@regioner.dk.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

4 (Offentlig) De regionale lokalbaners sikkerhed

Morten Brønnum Andersen
EMN-2026-00036

Resumé

Med baggrund i ulykken på Gribskovbanen og forud for Havarikommissionens rapport gives en foreløbig orientering om sikkerheden på de regionale lokalbaner.

Indstilling

*Det indstilles,
at udvalget tager orienteringen til efterretning.*

Sagsfremstilling

Den 23. april 2026 indtraf en ulykke på Gribskovbanen, hvor to tog stødte sammen med person- og materielskade til følge. Baggrunden for ulykken vil blive afdækket af Havarikommissionen. Ulykken har givet anledning til en diskussion af banernes sikkerhed – herunder om alle lokalbaner burde have automatisk togstop.

Banernes sikkerhed

Jernbanen er en sikker transportform, og de regionale lokalbaner lever op til alle gældende regler og sikkerhedskrav.

Trafikstyrelsen, der fører tilsyn med jernbanesikkerheden, anfører i seneste udgave af [Sikkerhedsrapport for Jernbanen](#), at den danske jernbane er præget af et højt sikkerhedsniveau. Der er ganske få tilfælde, der har ført til alvorlige ulykker, og det er meget sjældent, at der er passagerer involveret. Ser man på resten af Europa, er den danske jernbanesikkerhed højere end gennemsnittet.

På det nationale jernbanehovednet, hvor Banedanmark har ansvaret for infrastrukturen, udrulles frem mod 2030 et fælleseuropæisk signalsystem (ERMTS), som har indbygget automatisk togstop. På strækninger, hvor ERMTS ikke er udrullet endnu, har statens baner et andet togstopssystem.

De fleste regionale lokalbaner er enkeltsporede strækninger, hvor togene krydser hinanden ved stationerne. De er ikke en del af det statslige signalprogram og er dermed heller ikke omfattet det samme togkontrollsystem som de statslige baner.

I perioden 2009-2030 udrulles ERTMS på de statslige baner, men der har allerede nu været betydelige budgetoverskridelser og forsinkelser. For

lokalbanerne findes der andre sikkerhedsløsninger, som i højere grad er tilpasset deres drift og hastigheder, herunder forskellige former for automatisk togstop. En eventuel udrulning af togstopssystemer tilpasset lokalbaner skal i givet fald finansieres af regionerne, men de nuværende økonomiske rammer gør det vanskeligt at gennemføre uden betydelig prioritering af midler.

På de regionale baner er det kun Hornbækbanen, der har installeret et togstopssystem i form af *Automatic Train Protection (ATP)*, som er det laveste niveau af togstopssystemer. Dette har baggrund i en ulykke på banen i 1997. På de strækninger, hvor regionerne kører på Banedanmarks infrastruktur – Skørping-Frederikshavn, Skjern-Holstebro og Roskilde-Køge (Lille Syd) – er der togstopssystemer.

Oplysninger fra Movia peger på, at en eftermontering af togkontrolsystemer vil indebære betydelige anlægsomkostninger. På Region Hovedstadens baner var vurderingen i 2016, at det ville koste 235 mio. at opgradere alle fire baner med togstopssystemer. For hele Sjælland anslås investeringen til mindst 468 mio. kr. Beløbet er forbundet med betydelig usikkerhed, blandt andet som følge af prisudviklingen – men tallet indikerer, at prisen ikke er ubetydelig.

I en artikel i Berlingske 29.04.2026 betoner Lokaltog, at deres infrastruktur lever op til alle krav i lovgivningen. Samtidig peger selskabet på, at installation af togkontrol er en investering, der rækker ud over den faste økonomiske ramme, som Lokaltog får årligt, og derfor skal prioriteres i forhold til en række andre investeringsbehov på Lokalbanerne.

Et muligt alternativ til eftermontering af togkontrolsystemer er at blive del af det fælleseuropæiske signalsystem, ERTMS, hvilket dog også er bekosteligt. Nordjyske Jernbaner [vurderer](#), at ERTMS vil koste ½ mia. kr. for de to nordjyske baner. Tilsvarende blev Vestbanen A/S (Varde – Nørre Nebel) i 2012 oplyst af Banedanmark, at prisen på at udruste banen med ETRMS ville være 250 mio. kr.

Hvis der indføres lovkrav om eftermontering af togkontrolsystemer eller ERTMS, er det vurderingen, at regionerne vil få økonomisk kompensation fra staten via DUT.

Som et alternativ til eftermontering kan overvejes at afvente en eventuel fremtidig modernisering og digitalisering af de regionale lokalbaners signalsystemer, hvor togkontrolsystemer er integreret.

Baggrund

Regionale lokalbaner: De offentligt ejede, ikke-statslige jernbanestrækninger betegnes af historiske årsager nogle gange som privatbaner. Banerne er organiserede som private aktieselskaber, der hovedsageligt ejes af de regionale trafikelskaber og altovervejende finansieres af regionerne.

Vedrørende finansiering af drift og infrastrukturprojekter er udgangspunktet, at regionerne finansierer driften på lokalbanerne og derfor også beslutter serviceniveauet.

Vedrørende ejerskab af infrastrukturen (skinnerne) er udgangspunktet, at lokalbaneselskaberne ejer og vedligeholder egne skinner, mens skinner, hvor der køres på kontrakt for staten, bliver ejet og vedligeholdt af Banedanmark.

I Region Syddanmark er situationen anderledes: Regionen finansierer togdriften via Sydtrafik under en statslig kontrakt med GoCollective. Vestbanen A/S har ikke egen drift og selskabets primære aktivitet er at eje infrastrukturen og være kontraktholder på en vedligeholdelseskontrakt med Midtjyske Jernbaner.

Regionale lokalbaners økonomi: Banernes økonomi er betydeligt udfordret, og de nuværende statslige tilskud er utilstrækkelige til, at alle banerne på sigt kan undgå at komme i økonomisk efterslæb. Stadigt stigende udgifter til baner reducerer regionernes økonomiske råderum til øvrig kollektive trafik, og der er risiko for, at investeringer i banerne kommer til at gå ud over busdriften, der transporterer hovedparten af passagerne.

Regionerne modtager statstilskud til finansiering af banerne - en andel af bloktilskuddet til regional udvikling er relateret til km privatbanespor og dertil kommer et såkaldt investeringstilskud. I perioden 2022-25 modtog regionerne endvidere et statsligt bidrag til vedligeholdelseefterslæb, hvoraf en stor andel gik til reovering af Østbanens skinner.

Infrastrukturanalyser udarbejdet af Rambøll for regionerne viser, at udgifterne til banerne fortsat vil stige – særligt til vedligehold og fornyelse. Danske Regioner har i en årrække efterspurgt en opdatering og fremtidssikring af de statslige tilskud til banerne.

Overblik over regionale lokalbaner:

Region	Bane	Påstigere (mio.) 2024	Personkm (mio.) 2024	Banens længde
Hovedstaden	Frederiksværkbanen	1,4	27,5	36,3 km
-----	Gribskovbanen	1,5	23,7	42 km
-----	Hornbækbanen	0,7	5,7	25 km
-----	Lille Nord	1,1	16,8	20,8 km (ekskl. strækningen Snekkersten- Helsingør)
-----	Nærumbanen	0,8	3,6	7,8 km
Sjælland	Østbanen	0,8	13,1	68 km
-----	Lollandsbanen	0,9	24,5	50,2 km
-----	Odsherredsbanen	1,2	24,7	49,6 km
-----	Tølløsebanen	0,4	9,7	38 km – forlænges med 12 km til Holbæk i 2027
Nordjylland	Hirtshals-Hjørring	0,4	7,1	17,8 km
-----	Skagen- Frederikshavn	0,5	17,7	38,8 km
Midtjylland	Lemvigbanen	0,2	2,9	58 km
Syddanmark	Varde-Nørre Nebel	0,2	3,6	37,6 km

Letbanerne i Aarhus, Odense og Hovedstaden indgår typisk ikke i oversigter over lokalbaner – om end Region Midtjylland og Region Hovedstaden medfinansierer letbanerne i deres område.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

-

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

5 (Offentlig) Gymnasiereform og status for lokal dialog om omlægning af uddannelseslandskabet

Pia Mulvad Reksten
EMN-2025-00261

Resumé

Den daværende regering, Dansk Folkeparti og Socialistisk Folkeparti indgik i februar 2025 en [gymnasieaftale](#), der bl.a. skal etablere en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse, epx. Med placering af de nye epx-udbud skal der samtidig ske en omlægning og konsolidering af uddannelses- og institutionslandskabet frem mod 2030. Regionerne spiller en central rolle i omstillingen af uddannelseslandskabet, herunder i forhold til det geografiske udbud af epx. Som led i den efterfølgende [epx-aftale om etablering af et nyt uddannelses- og -institutionslandskab](#) skal regionerne facilitere de lokale omlægningsprocesser og have dialog med institutionerne, så alle institutioner inddrages. Der gives hermed en kort status for dialogen, som er i fuld gang.

Indstilling

Det indstilles,

at udvalget tager orienteringen til efterretning, samt
at udvalget drøfter, hvad der er vigtigt for at lykkes med opgaven med at omlægge uddannelses- og institutionslandskabet.

Sagsfremstilling

Reformen af gymnasieuddannelserne og etablering af en ny epx-gymnasieuddannelse fra 2030 er en af de største reformer på uddannelsesområdet i mange år.

Med [Aftale om en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse](#) vil aftalepartierne sikre tre overordnede principper for fremtidens ungdomsuddannelser: 1) Alle unge efter grundskolen har mulighed for at starte på en gymnasieuddannelse i nærheden af deres bopæl, 2) hvor der er et stærkt ungdomsmiljø, og som 3) åbner dørene til videre uddannelse.

Reformen indebærer etableringen af en ny erhvervs- og professionsrettet gymnasieuddannelse, epx. Samtidig afskaffes den toårige hf, eux-uddannelsen og den kommunale 10. klasse. Desuden hæves karakter-adgangskravet til gymnasiet fra 5 til 6 fra folkeskolen. Samlet betyder det, at ungdomsuddannelsesinstitutionerne efter 2030 vil have et andet elevgrundlag end i dag.

Regionerne har en helt afgørende opgave med at realisere visionen ved at:

- understøtte og bidrage til faciliteringen af de lokale omlægningsprocesser ud fra de pejlemærker, der er sat af Børne- og Undervisningsministeriet,
- være initiativtager til dialog med institutionerne og sikre, at alle institutioner inddrages og høres undervejs i processen,
- invitere til afklaringsmøder og drøftelser. Regionerne tilrettelægger selv hvilke geografier, den lokale dialog skal foregå i,
- indsamle de lokale institutioners tilkendegivelser for udbudsplacering af epx, gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser (frist: januar 2027),
- udarbejde anbefalinger til udbudsplacering af epx, gymnasiale enkeltfag og almene voksenuddannelser til ministerens beslutning (frist: marts 2027), og
- deltage i Kontaktforum for omlægning af uddannelses- og institutionslandskabet. Kontaktforum består af repræsentanter for regionerne, Danske Regioner og epx-sekretariatet i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Hvis der opstår konflikter/udfordringer, som ikke kan løses i den lokale dialog, kan såkaldte opmænd aktiveres, hhv. Adam Wolf og Per B. Christensen.

Regionernes rolle i omlægningsprocessen ses som en del af regionernes eksisterende opgaveportefølje på uddannelsesområdet i kraft af ansvaret for at sikre en god regional uddannelsesdækning.

Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM) offentliggjorde i januar 2026 [data og materiale om de lokale drøftelser og regionernes rolle](#), som danner udgangspunkt for institutionernes og regionernes lokale dialog.

Status for de lokale dialoger

- Regionerne har afholdt første række af dialogmøder med institutionerne inden for geografiske områder. Dialogen har været præget af afklarende spørgsmål.
- Den lokale dialog med institutionerne bidrager bl.a. til at indkredse særlige, lokale opmærksomhedspunkter og dilemmaer.
- Institutionerne har mulighed for bilaterale møder, hvis de ønsker det.
- Kommuner orienteres og inddrages evt. via bilaterale møder.
- Sideløbende er der dialog mellem institutioner og afsøgning af samarbejdsmuligheder, herunder med kommuner m.fl.
- Før eller efter sommerferien afholdes en ny række af områdedialoger.
- Der arbejdes frem mod at skitsere en række mulige scenarier og løsningsmodeller i løbet af efteråret.

Spørgsmål og afklaringer afventer drøftelse i Kontaktforum for omlægning af uddannelseslandskabet og dialog med opmænd, som er sat på pause, indtil en ny regering er på plads.

Pejlemærker for omlægningen af institutionslandskabet

Omlægningen af institutionslandskabet skal tage hensyn til fire pejlemærker, der skal understøtte en god geografisk dækning af både gymnasiale og erhvervsrettede uddannelser, gymnasiale enkeltfag samt almene voksenuddannelser, så institutionerne samtidig er økonomisk, fagligt og socialt bæredygtige:

- Konsolidering af udbud af gymnasiale uddannelser (herunder epX) i byskoler i mindre byområder (færre end 1.000 årselever).
- Konsolidering af udbud af gymnasiale uddannelser (herunder epX) i mellemstore byområder (700-5.000 årselever).
- Konsolidering af udbud af erhvervsuddannelser i områdeskoler med lokale afdelinger uden for de større byer.
- Konsolidering af eksisterende voksenuddannelsescentre (VUC).

I større byområder (over 5.000 årselever) vil de eksisterende institutioner og underliggende afdelinger som udgangspunkt blive opretholdt.

Samlet tidsplan for implementeringen af gymnasiereformen

- Igangsættelse af omlægningsproces (februar 2026).
- Lokale drøftelser (januar 2026 - 1. kvartal 2027).
- Ministerens foreløbige beslutning (1. halvår 2027). Beslutning skal ske på baggrund af de anbefalinger, regionerne udarbejder, som tager udgangspunkt i lokale tilkendegivelser fra institutionerne.
- Endelig beslutning om nyt landskab (2. halvår 2027 – 1. kvartal 2028).
- Omstilling til ny institutions- og uddannelsesstruktur (1. kvartal 2028 – åbning af epX i 2030).

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Den lokale dialog har – modsat opmænd og Kontaktform – ikke været sat på pause ifm. folketingsvalget.

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

6 (Offentlig) Råstoffer - udfordringer og bud på løsninger

Mads Leerbech Jensen
EMN-2024-01242

Resumé

Forbruget af råstoffer som sand, sten og grus er højt i Danmark. Mange af de lettest tilgængelige råstoffer er allerede udnyttet, og det udfordrer råstofplanlægningen på land. Det betyder blandt andet, at materialer skal transporteres over længere afstande, og at nye graveområder i stigende grad må placeres tæt på boliger eller på arealer, hvor der er flere arealinteresser. Dele af forbruget kan erstattes ved genanvendelse og brug af alternative materialer og mere ressourceeffektive bygge- og anlægsmetoder. Der vil dog fortsat være behov for at indvinde nye råstoffer.

Danske Regioner har peget på, at der mangler incitament til at nedbringe råstofforbruget og begrænse de lokale påvirkninger fra råstofindvindingen. Der er barrierer både reguleringsmæssigt, økonomisk, teknisk og kulturelt. Danske Regioners nye råstofudspil præsenterer forslag til, hvordan en national råstofstrategi kan sikre en mere balanceret råstofforsyning.

Indstilling

Det indstilles,

at udvalget drøfter regionernes muligheder for at fremme en mere bæredygtig råstofforsyning, både som myndighed og som bygherre.

at udvalget drøfter, hvordan de 10 anbefalinger kan bringes i spil overfor en kommende regering.

Sagsfremstilling

Danske Regioner har gennem flere år arbejdet for at skabe politisk fokus på behovet for en mere bæredygtig råstofforsyning i Danmark. Målet er en forsyning, hvor alternativer materialer i højere grad anvendes, når det er muligt, og hvor der skabes en bedre balance mellem samfundets behov for råstoffer og hensynet til de lokalområder, hvor indvindingen findes sted. Det kræver en større omtanke i råstofforbruget.

I marts 2026 lancerede Danske Regioner et nyt [råstofudspil](#) med 10 anbefalinger til en national råstofstrategi (bilag). Den afgående regering havde ambitioner om en sådan strategi, men den blev ikke realiseret (jf. [Ansvar for Danmark](#), 2022). De 10 anbefalinger er generelt blevet godt modtaget blandt kommuner, organisationer og branchens parter.

Danske Regioner har løbende efterlyst en national råstofstrategi, som sætter klare mål og retning for at reducere Danmarks høje råstofforbrug og

sikrer en mere balanceret forsyning. I dag indvindes ca. 40 mio. m³ råstoffer årligt. Ca. 70 % hentes på land.

Afsættet for Danske Regioners politiske udspil er et udfordringsbillede, som tager afsæt i 6 centrale udfordringer for råstofforsyningen:

1. **Råstoffer som bl.a. sand, grus og sten er en ikke fornybar ressource**, der ikke kommer igen, når først den er gravet op.
2. **Forbruget af råstoffer forventes at stige**. Der vil fortsat være brug for råstoffer til udvikling af byer, nye boliger og vejanlæg, men også til energianlæg og til klimatilpasning. Det gælder både nu og i fremtiden.
3. **Råstoffernes tilgængelighed er ulige fordelt på tværs af landet**. Der er færre tilgængelige grusede råstofmaterialer Øst for Storebælt.
4. **Transportafstanden mellem indvinding og anvendelsessted vokser**. Det medfører et øget klimaaftryk, belastning af vejnettet og en højere pris på råstoffer. Der ses også en øget skibsimpport af råstoffer.
5. **Erstatning og genanvendelse sker ikke i tilstrækkelig grad**. Der er brug for markedsmekanismer, der kan gøre jordressourcer og recirkulerede råstofmaterialer konkurrencedygtige ift. nye råstoffer.
6. **Der er arealkonflikter og lokale gener ved råstofindvinding**. Der er mange arealinteresser i Danmark, og det er vanskeligt at finde nye egnede graveområder til råstofindvinding, når bl.a. byudvikling, natur og fødevarereproduktion kæmper om pladsen.

Danske Regioners 10 anbefalinger adresserer ikke kun de beskrevne udfordringer, men er rubriceret under tre temaer nedenfor:

Tema 1: Fortsat forsyningssikkerhed på et marked under forandring

1. Råstofloven skal opdateres

Råstofloven er ikke længere tidssvarende og bør ændres fra fokus på udnyttelse til bæredygtig forvaltning af ressourcerne. En ny lov skal beskytte natur og miljø uden unødigt bureaukrati og samtidig understøtte samfundets udvikling og den grønne omstilling. Regionerne skal have mulighed for at inddrage relevante hensyn i planlægning og tilladelser, herunder kunne tage større hensyn til naboerne.

2. Råstofferne skal bruges med omtanke

Alternative materialer bør udnyttes bedre. Det skal være trygt at vælge alternativer til grusgravsmaterialer. De skal være tilgængelige geografisk, økonomisk og have den rette kvalitet og egenskaber. Der er brug for en kortlægning af muligheder og barrierer for at erstatte flere råstoffer med fx jord og byggeaffald, så materialerne i højere grad kan bruges til at dæmpe efterspørgslen efter råstoffer og styrke den fremtidige forsyningssikkerhed.

3. Offentlige bygherrer skal gå foran og påvirke markedet

Der bør indføres krav om obligatoriske råstofbudgetter for større bygge- og anlægsprojekter. Budgetterne skal redegøre for materialebehovet og for, hvordan råstofforbruget søges begrænset, fx gennem substitution og øget genanvendelse. Det vil sidestille råstofforbrug med økonomi og klima i beslutningsgrundlaget og skabe incitament til nye markedsløsninger, som styrker den fremtidige forsyningssikkerhed.

4. Ressourcebesparende teknologi skal afprøves i stor skala

Udnyttelsen af råstoffer skal optimeres bedre. Nye ressourcebesparende bygge- og anlægsmetoder gør først en reel forskel, når de skales. Derfor bør staten etablere et Bygge- og anlægsteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (BUDP), hvor myndigheder, virksomheder og forskere tester og udbreder nye løsninger.

Tema 2: Mere genanvendelse og bæredygtig forsyning

5. Økonomiske incitament er understøtte omstillingen

Det skal bedre kunne betale sig at genanvende og erstatte råstofmaterialer, men den nuværende råstofafgift er for lav til at ændre adfærd hos bygherre. Afgifter på råstofindvinding og deponi bør i højere grad afspejle belastningen ved at bruge af nye råstoffer og give private og offentlige bygherrer stærkere incitament til at vælge ressourcebesparende løsninger og alternative materialer.

6. Der er brug for en markedsplads til råstofmaterialer

Det skal være nemmere at bruge genanvendt byggeaffald og jord som råstof. Der er brug for at styrke markedet for sekundære råstoffer, fx via en digital platform og standardiserede produktblade, der dokumenterer egenskaber og anvendelse. Samtidig er der brug for ressourcepladser til mellemlagring af overskudsmaterialer, så de i højere grad kan erstatte nye råstoffer.

7. Alle problematiske stoffer skal ud af byggeriet

Nyt byggeri skal opføres med materialer, der kan genbruges og genanvendes sikkert. Det kræver viden om materialernes indhold, så problematiske stoffer ikke spredes eller sænker værdien. Regler om selektiv nedrivning og autorisation er et vigtigt første skridt, men der er behov for at udvikle videre

på fælles standarder, certificeringer og materialepas. Det vil styrke både sikker genanvendelse og materialernes værdi.

Tema 3: Bedre vilkår og værdi for naboer og lokalsamfund med råstofindvinding

8. Lokalområder skal tilføres værdi

En del af samfundets gevinster fra råstofindvinding bør tilgå til de lokalsamfund, der lever med generne. Derfor bør råstofafgiften hæves, og en del af provenuet øremærkes til lokale forbedringer som bedre infrastruktur, sikrere skoleveje og adgang til natur. Det vil øge den lokale accept af råstofaktiviteter.

9. Kompensation til naboerne

Muligheden for individuel kompensation til de mest berørte naboer til råstofgrave bør undersøges. Her kan der hentes inspiration fra VE-loven, hvor naboer til vindmøller og solceller kan få bonus, kræve opkøb af deres bolig og få vurderet et eventuelt værditab. Tilsvarende ordninger kan styrke den lokale accept af råstofindvinding.

10. Udnyt potentialet for ny natur, biodiversitet og aktiviteter for befolkningen

Allerede når et graveområde planlægges, bør den langsigtede udvikling af området kunne tænkes ind. Lokalbefolkningen bør tidligt inddrages i, hvordan efterbehandlingen bedst kan bruges til natur, biodiversitet, friluftsliv, undervisning og andre lokale formål. Partnerskaber med borgere, virksomheder, lodsejere og råstofindvindere kan sikre hurtigere efterbehandling og større lokal værdi. Endelig kan råstofarealer bidrage til arealomlægningen i Grøn Trepert og styrke biodiversiteten.

Perspektiver for råstofforsyningen på kort og lang sigt

Den afgående regering havde en ambition om et nationalt initiativ på råstofområdet, som skulle fremme en mere bæredygtig udnyttelse af råstofressourcerne og sikre, at der fortsat er råstoffer til at dække samfundets behov. Sekretariatet er i løbende dialog med aktører i råstofværdikæden, herunder branchens parter og Miljø- og Ligestillingsministeriet og forventer, at et kommende regeringsgrundlag vil videreføre ambitionerne om et nationalt initiativ for råstofområdet, uanset hvordan en ny regering sammensættes. I den sammenhæng vil Danske Regioners "10 anbefalinger" til en national råstofstrategi kunne bringes i spil for at styrke en mere bæredygtig råstofforsyning.

Foruden de politiske anbefalinger til en national råstofstrategi arbejdes der regionalt med flere udviklingsprojekter og partnerskabsinitiativer. Det

foregår enten som såkaldte "*bottom-up*"-projekter, hvor råstofforbruget reduceres i bygge- og anlægsprojekter ved substitution eller nye anlægsmetoder. Det kan også ske ved at fremme "*top-down*"-tilgange, hvor bygherres hensigtserklæringer sætter retningen for brugen af alternative råstoffer i anlægsprojekter.

Regionerne arbejder også på at styrke myndighedsopgaven med råstofplanlægning og sagsbehandling. Det handler dels om at styrke kortlægning af nye råstofressourcer på land og skabe overblik over udbuddet af nye råstoffer. På tilladelsesområdet handler det om at forbedre det digitale modul for råstofansøgninger, om bedre vejledning af ansøgere og om en god myndighedsdialog med andre myndigheder om at sameksistere mellem råstofprojekter og andre arealinteresser på land. En effektiv råstofsagsbehandling understøtter regionernes mulighed for at sikre en råstofforsyning svarende til samfundets behov.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

1. Råstofudspil Danske Regioner (2026) (1858373 - EMN-2024-01242)

7 (Offentlig) Problemet med jordhåndtering

Christian Andersen
EMN-2025-00213

Resumé

TV 2-dokumentaren 'Den Sorte Svane' har skabt opmærksomhed om et systematisk problem med ulovlig transport og bortskaffelse af forurenede jord. Der er indgået et bredt forlig i Folketinget, der udstikker en række arbejdsplaner, der skal sikre mere kontrol. Danske Regioner er inviteret med i aftalen, men arbejdet er endnu ikke påbegyndt. Det er svært at genanvende jord og endnu sværere at komme af med det. Det er derfor nødvendigt at finde løsninger, der både forhindrer spredning af forurening, men som samtidig tilskynder til genanvendelse af jordressourcen og en cirkulær økonomi. Mange stoffer, herunder PFAS, er så udbredte, at vi i dag finder dem i lave koncentrationer stort set overalt. Det kan derfor blive nødvendigt at gentænke, hvad der defineres som ren jord. Der findes i dag ingen mulighed for bortskaffelse eller genanvendelse af jord med PFAS i Danmark.

Indstilling

Det indstilles,

at udvalget drøfter perspektiverne i øget sporbarhed, øget genanvendelse og mulighederne for at kunne deponere forurenede jord.

Sagsfremstilling

I foråret 2024 udkom TV 2-dokumentaren 'Den Sorte Svane', som blev den første af en række skandaler om svindel med forurenede jord. En række sager om svindel med jord fulgte i halen, og i januar 2026 præsenterede regeringen et bredt forlig, der udstikker en række arbejdsplaner, der skal sikre bedre styr på forurenede jord. Danske Regioner er inviteret med i arbejdet, der endnu ikke er påbegyndt.

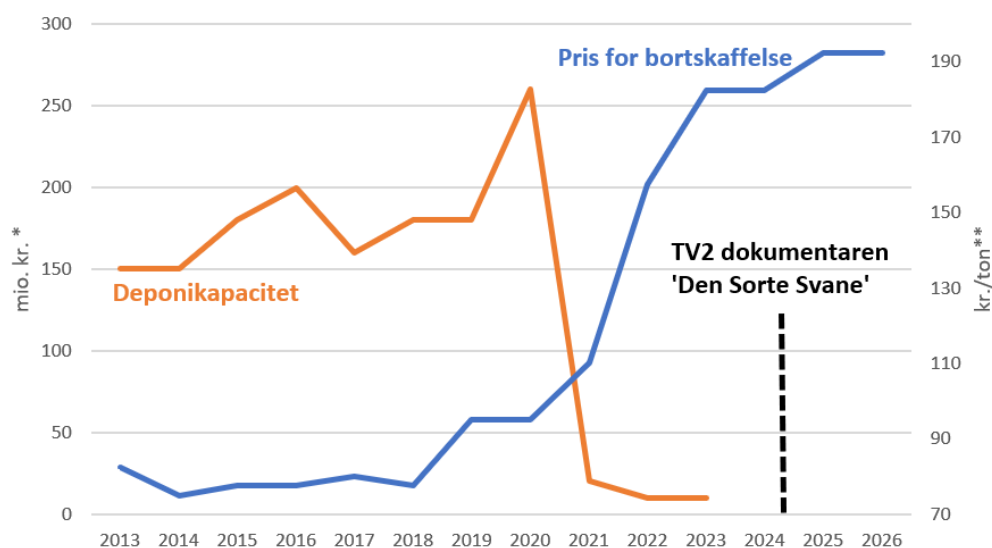
Det pressemæssige og politiske fokus har især været på at skærpe kontrollen med jordhåndtering og hæve straffniveauet. En væsentlig del af forklaringen på, at problemerne er opstået, er imidlertid også, at det i stigende grad er blevet dyrt og svært at komme af med overskudsjord. Det øger incitamentet til snyd og ulovlig jordhåndtering, og den udfordring løses ikke alene gennem mere kontrol og hårdere straffe.

30 millioner tons overskudsjord

Miljøstyrelsen vurderer, at vi hvert år opgraver og transporterer 30 millioner tons overskudsjord. I 2020–2021 blev en stor del af kapaciteten til at deponere forurenede og lettere forurenede jord på Sjælland opbrugt. Det betyder, at store mængder jord må oplagres midlertidigt, indtil ny kapacitet

etableres. Manglen på kapacitet har medført en markant prisstigning på bortskaffelse af overskudsjord i Østdanmark. Fra 2019–2023 er prisen på bortskaffelse af overskudsjord tredoblet. Det gælder både for ren og lettere forurenede jord. De høje priser kombineret med en lav risiko for at blive afsløret har skabt et incitament til snyd og ulovlig håndtering af jord.

Samtidigt bliver det vanskeligere at afsætte ren jord til råstofgrave. Hidtil er en stor del af den rene jord (6-8 millioner tons om året) blevet deponeret i nedlagte råstofgrave efter dispensation fra regionerne. Denne dispensationspraksis er udfordret efter afgørelser i Miljøklagenævnet. Klagenævnet har påpeget, at det i lovbemærkningerne til § 52 i Jordforureningsloven fremgår, at alt grundvand skal beskyttes, og altså ikke kun i områder med drikkevandsinteresser. Figuren nedenfor viser skismaet mellem den dalende deponikapacitet og stigende priser.

I Danmark er der ingen, der tager imod jord med PFAS. Heller ikke når mængden af PFAS er under jordkvalitetskriteriet. Det sidste sted, der modtog jord med PFAS var Lynetteholmen, men de lukkede for denne mulighed i december. I dag sendes al jord med PFAS til Norge.

Genanvendelse af overskudsjord

Det nuværende regelsæt giver ikke tilstrækkelige incitament til at genanvende overskudsjord. Samtidig indvindes der årligt 50 millioner tons råstoffer, som i mange tilfælde anvendes i de samme bygge- og anlægsprojekter, som overskudsjorden stammer fra. Både råstoffer og overskudsjord transporteres over stadig længere afstande, efterhånden som råstofgrave tømmes og deponier lukker. En væsentlig barriere for øget

genanvendelse af jord er tvivl om jordens kemiske indhold og historik, som gør det mindre attraktivt at anvende jorden.

PFAS er et godt eksempel på den udfordring, vi står med. Analyser viser, at PFAS findes i store dele af den danske jord - også i områder uden kendte forureningskilder. Som en del af et forskningsprojekt kaldet Masseeksperimentet indsamlede skoleelever for nylig 30.000 jordprøver, hvor der blev fundet kemikalier i dem alle. Det betyder ikke, at jorden at stofferne er over jordkvalitetskriteriet, men det gør det sværere at tale om ren versus forurenede jord.

Der kan anlægges en differentieret tilgang, hvor slutanvendelsen tilpasses efter forureningsgraden – fra ren jord, over jord der er “ren nok”, til forurenede jord.

En sådan tilgang kan understøtte en høj beskyttelse af miljø og grundvand og samtidig skabe bedre rammer for genanvendelse og en mere cirkulær udnyttelse af jordressourcer.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Blandt interesseorganisationerne KL, FRI, Cirkulær og DI er der en vis enighed om behovet for løsninger, som fremmer genanvendelse såvel som mulighed for bortskaffelse af jord med PFAS.

Kommunikation

-

Bilag

8 (Offentlig) Gensidig orientering - Nyt fra Danske Regioner og regionerne

Nadia Skastrup Buur
MOD-2026-00171

Resumé

Udvalgets medlemmer og sekretariatet kan her orientere om aktuelle emner, der ikke optræder som selvstændige punkter på den øvrige dagsorden.

Indstilling

Det indstilles,
at orienteringen tages til efterretning.

Sagsfremstilling

Der forventes bl.a. at være en orientering om relevante drøftelser på bestyrelsens seminar den 8. maj 2026 og en status for de kommende forhandlinger med en kommende regering om regionernes økonomi i 2027.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

9 (Offentlig) Næste møde

Nadia Skastrup Buur
MOD-2026-00171

Resumé

Næste møde i udvalget er torsdag den 25. juni 2026.

Indstilling

Det indstilles,
at udvalget tager orienteringen til efterretning.

Sagsfremstilling

Mødeplanen for 2026 er flg.:

- Fredag den 29. maj 2026, kl. 10.00-14.00
- Torsdag den 25. juni 2026, kl. 10.00-14.00
- Fredag den 4. september 2026, kl. 10.00-14.00
- Fredag den 6. november 2026, kl. 10.00-14.00
- Torsdag den 10. december 2026, kl. 10.00-14.00

Ift. mødet den 25. juni 2026 planlægges en temadrøftelse om kollektiv transport og mobilitet, inkl. et eksternt oplæg.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

10 (Offentlig) Eventuelt

Nadia Skaastrup Buur
MOD-2026-00171

Resumé

-

Indstilling

*Det indstilles,
at udvalget tager orienteringen til efterretning.*

Sagsfremstilling

-

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Ingen bemærkninger

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Bilag

Bilag Titel:	Input til det fremtidige arbejde i Danske Regioner fra Udvalget for Regional Udvikling og EU
Dagsordens titel	Introduktion til udvalgets kommissorium og arbejdsområder
Dagsordenspunkt nr	2
Bilag nr	1
Antal bilag:	2

Input til det fremtidige arbejde i Danske Regioner

EMN-2025-00715

Resumé

Som led i forberedelserne af den kommende valgperiode gennemfører Danske Regioner i efteråret 2025 en temadrøftelse i hvert af de politiske udvalg, der skal give input til Danske Regioners fremtidige arbejde. Der afholdes også temadrøftelser i bestyrelsen og direktørkredsene.

Temadrøftelsen i Udvalget for regional udvikling og EU skal give indblik i, hvad udvalgsmedlemmerne tænker om udvalgets politiske arbejde i indeværende valgperiode, og skal desuden give input til, hvad der forventes at blive vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Indstilling

Det indstilles,

at Udvalget for regional udvikling og EU giver sit input til, hvordan det politiske arbejde i udvalget har fungeret i indeværende valgperiode, og hvad der bliver vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Sagsfremstilling

Arbejdet i Udvalget for regional udvikling i indeværende valgperiode

Udvalget har især arbejdet med (ungdoms)uddannelse, kollektiv transport og mobilitet samt EU-lovgivning. I bilaget ses en oversigt over de emner/sager, som udvalget har behandlet i perioden 2022-2025.

Uddannelse

Godt 40 procent af dagsordenspunkterne på udvalgets møder har handlet om uddannelse, især ungdomsuddannelserne. Udvalgets arbejde har bidraget til at udvide regionernes muligheder for at sikre en god geografisk uddannelsesdækning og håndtering af elever i en tid med et faldende antal unge. Udvalget har især rådgivet bestyrelsen ift. mandater og indspil til regeringen og Folketinget ift. reformer på området, herunder etableringen af en ny erhvervsrettet gymnasieuddannelse. Der har også løbende været arbejdet med regionernes overtagelse af opgaver fra staten ift. håndtering af ansøgere, fastlæggelse af kapacitet på de gymnasiale uddannelser og profilgymnasier. Udvalgets drøftelser har været afsæet for Danske Regioners forslag til en "værktøjskasse" med regionalt forankrede redskaber til elevfordeling samt ny indgang til de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser.

Udvalget har også drøftet udfordringerne ift. de alt for mange unge, der står uden uddannelse eller job, herunder spørgsmål om trivsel, kobling til psykiatrien, FGU mv. Også voksen- og efteruddannelse har været genstand for drøftelse og dialog med eksterne oplægsholdere.

I forhold til at sætte en ekstern dagsorden kan der især peges på udvalgets arbejde med campus, jf. udspillet "[CAMPUS – GODE UDDANNELSESMULIGHEDER TIL ALLE](#)". Et andet eksempel er debatten på folkemødet i 2023 om temaet "Hvordan sikrer vi gode ungdomsuddannelser i hele landet?"

Kollektiv transport og mobilitet

Cirka 30 procent af dagsordenspunkterne på udvalgets møder har handlet om kollektiv transport og mobilitet. Drøftelserne har handlet om mulighederne for at styrke rammerne for den kollektive transport og en bæredygtig og sammenhængende mobilitet for borgerne.

Der har været fokus på regionernes arbejde med at omstille den kollektive trafik til et højfrekvent og kvalitetspræget hovednet af bus og tog og samtidig udvikle og teste nye transportløsninger i mindre tætbefolkede områder. Der har også været arbejdet med klimahensyn og grøn omstilling af transporten, herunder cyklisme, banernes vilkår og økonomi, ungerabat mv.

Udvalget har især rådgivet bestyrelsen ift. arbejdet i regeringens ekspertudvalg for kollektiv mobilitet. Danske Regioner er kommet med indspil til alle tre faser af udvalgets arbejde, udvalgsformanden har holdt opfølgende møder med ekspertudvalgets formand, og der er fokus på den politiske interessevaretagelse om særligt den fremtidige organisering. I forhold til at sætte en ekstern dagsorden kan der især peges på udvalgets arbejde med den såkaldte "Skåne-model", hvor Skånetrafiken, under Region Skåne, har det overordnede ansvar for alle busser, regional- og lokaltog samt letbaner. Den regionale forankring gør planlægningen mere effektiv, forenkler finansieringsmodellen og har muliggjort, at antallet af takstzoner

er reduceret fra 202 zoner til blot tre prisniveauer for hhv. korte, mellem og lange ture, hvilket har gjort systemet langt mere brugervenligt. På folkemødet i 2025 bidrog debatten "Grøn, smartere, billigere? Fremtidens kollektive trafik" til at sætte lys på regionernes bidrag til udviklingen på området.

EU-lovgivningen

Knap 20 procent af dagsordenspunkterne på udvalgets møder har handlet om EU-emner. Udvalget har bakket op om Danske Regioners arbejde med at være på forkant med og påvirke den EU-lovgivning, som har direkte indflydelse på regionernes opgaver. En vigtig forudsætning herfor er det indblik, som alle medlemmer af udvalget fik i arbejdet i de forskellige EU-institutioner og EU's beslutningsproces ifm. udvalgets studietur til Bruxelles. En god kobling mellem arbejdet i EU-regi og regionale dagsordener fremmes endvidere ved, at de regionale medlemmer af Det Europæiske Regionsudvalg er fødte medlemmer af Udvalget for regional udvikling og EU.

Udvalget har især rådgivet bestyrelsen via årlige drøftelser af Danske Regioners EU-prioriteringer. Udvalget har fx fremhævet områder som EU's sundhedsunion (f.eks. det europæiske sundhedsdataområde, EU's lægemiddelovgivning og EU's handlingsplan for kræft), EU's klima- og miljøtiltag inden for Green Deal og Fit for 55-politikkerne, herunder EU-tiltag vedrørende energieffektivitet og bæredygtighed. Udvalget har også arbejdet med forslag til de fremtidige Interreg-programmer, EU's forskningsprogram (Horizon Europe) og en fortsat regional udmøntning af EU socialfondsmidler.

Ift. at sætte en ekstern dagsorden kan der peges på det præsidiemøde i Det Europæiske Regionsudvalg, som Danske Regioner og KL er værter for, og som afholdes i Danmark i september 2025. Her vil der være fokus på temaer som demokrati og sikkerhed.

Øvrige emner

Knap 10 procent af dagsordenspunkterne på udvalgets møder har handlet om øvrige emner. Udvalget har bl.a. arbejdet med interessevaretagelse i relation til Sundhedsstrukturkommissionens forslag om rene sundhedsregioner. Herudover har mulighederne for udvikling i landdistrikter været et tilbagevendende tema.

Studieture og eksterne besøg

I marts 2023 var udvalget på en studietur, der kombinerede besøg i Utrecht i Holland og Bruxelles i Belgien. Udvalget fremhævede følgende elementer som særligt lærerige: 1) Utrechts arbejde med omstilling til sammenhængende og sund mobilitet baseret på nye trafikløsninger, byplanlægning, fysisk infrastruktur, grønne områder, fremme af cykling osv., 2) udfordringer og løsninger ift. mental sundhed og fastholdelse i uddannelse for unge og 3) besøgene i Europa-Parlamentet og Europa-

Kommissionen, idet meget af det, der arbejdes med på EU-plan, har betydning for regionernes arbejde.

I september 2023 holdt udvalget et møde hos Region Skåne i Malmø. Her fortalte Skånes lokale og regionale politikere samt embedsmænd om den såkaldte Skånemodell, som har ført til øgede markedsandele for den kollektiv transport.

I december 2022 besøgte udvalget Campus Køge og indgik i en dialog om synergier og gevinster samt eventuelle udfordringer og forudsætninger ifm. campussamarbejde.

I maj 2024 besøgte udvalget Favrskov Gymnasium og Den Jyske Håndværkerskole i Hadsten for at samle inspiration til udvalgets videre arbejde på ungdomsuddannelsesområdet. Der var fokus på de unges perspektiv, udvikling af undervisningsformer og -indhold, potentialet i tværgående samarbejder mellem uddannelsesinstitutioner samt mulige forbedringer i lovgivning og rammevilkår.

Input til Danske Regioners fremtidige arbejde

Der lægges op til, at udvalget giver sine input til, hvordan de har oplevet det politiske fokus i udvalgets arbejde i indeværende valgperiode 2022-2025, samt hvad der - set med udvalgets øjne - bliver vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Drøftelsen kan tage afsæt i følgende inspirationsspørgsmål:

- Hvordan ser I overordnet på udvalgets politiske arbejde i indeværende valgperiode?
 - Hvad er I som udvalg lykkedes godt og mindre godt med?
 - Er der politiske dagsordener eller sager, hvor I har sat et særligt aftryk eller er lykkedes med at sætte en specifik dagsorden?
 - Hvad har været særligt meningsfyldt at arbejde med som udvalg og hvorfor?
 - Hvor oplever I, at jeres arbejde har bidraget til at understøtte regionernes arbejde?
- Hvordan har I oplevet arbejdet med hhv. uddannelse, kollektiv transport og mobilitet og EU?
- Hvilke politiske dagsordener og områder bliver vigtige at beskæftige sig med for Danske Regioner i den kommende valgperiode, og hvorfor?
- Hvilke anbefalinger har I til, hvordan vi griber disse dagsordener an?
- Hvad kan udvalgsarbejdet bidrage med på disse områder?

Spørgeskemaundersøgelse blandt udvalgsmedlemmer

Der gennemføres parallelt med temadrøftelserne i de politiske udvalg en kort spørgeskemaundersøgelse af, hvordan udvalgsmedlemmerne har

oplevet deltagelsen i et politisk udvalg i Danske Regioner i indeværende valgperiode.

Interviews med udvalgsformænd

Efter temadrøftelserne i de politiske udvalg mødes Danske Regioners administrerende direktør Adam Wolf med udvalgsformændene enkeltvist for at indsamle deres erfaringer med sekretariatsbetjeningen af udvalget og eventuelt supplerende input.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Punktet er på lukket dagsorden af hensyn til udvalgets strategiske drøftelse.

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Beslutninger

Udvalg: Udvalget for Regional Udvikling og EU 2022-2026 (URE)

Dato: 04-09-2025

URE 04-09-2025

Udvalget gav en række input til, hvad der kan blive vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode, herunder:

- Fremtidens uddannelseslandskab, herunder udvikling og placering af epx-uddannelserne
- Anvendelse af regionernes nye og justerede redskaber på ungdomsuddannelsesområdet
- Uddannelse og regionale arbejdskraftsbehov, herunder på sundhedsområdet
- Sammenhængende mobilitet og kollektiv transport
- Miljø og "forurening uden grænser"
- Relevante EU-dagsordener
- Regionernes internationale samarbejde og opbygning af relationer i usikre tider

- Analyser og netværk som politiske støtteværktøjer efter afskaffelsen af de regionale udviklingsstrategier
- Fokus på forskellige geografers behov, herunder i yderområder, samt at undgå centralisering
- Videndeling mellem regionerne
- Fortsat tæt dialog med alliance- og samarbejdspartnere.

Beslutninger udfyldes automatisk af systemet

Relateret document 2/2

Dokument Navn: Input til Danske Regioners
fremtidige arbejde fra
Udvalget for Miljø og
Klima.pdf

Dokument Titel: Input til Danske Regioners
fremtidige arbejde fra
Udvalget for Miljø og Klima

Dokument ID: 1852733

Input til Danske Regioners fremtidige arbejde

EMN-2019-00677

Resumé

Som led i forberedelserne af den kommende valgperiode gennemfører Danske Regioner i efteråret 2025 en temadrøftelse i hvert af de politiske udvalg, der skal give input til Danske Regioners fremtidige arbejde. Der har også været afholdt temadrøftelser i bestyrelsen og direktørkredse.

Temadrøftelsen i Udvalget for Miljø og Klima skal give indblik i, hvad udvalgsmedlemmerne tænker om udvalgets politiske arbejde i indeværende valgperiode og give input til, hvad der forventes at blive vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Indstilling

Det indstilles,

at Udvalget for Miljø og Klima giver input til, hvordan det politiske arbejde i udvalget har fungeret i indeværende valgperiode, og hvad der bliver de vigtige politiske fokuspunkter for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Sagsfremstilling

Arbejdet i Udvalget for Miljø og Klima i indeværende valgperiode

Udvalget har især arbejdet med jord og grundvand, råstoffer, Grønne Hospitaler og Klimaalliancen. I bilaget ses en oversigt over de sager, som udvalget har behandlet i perioden 2022 - 2025.

Jord og vand

Udvalget har på alle møder haft et eller flere dagsordenspunkter omhandlende jord eller vand.

PFAS har været et vigtigt emne med mange vinkler. Udvalget har blandt andet drøftet handlingsplan for PFAS og PFAS demonstrationsprojekter.

Udvalget har også bidraget i argumentationen om fordeling af midler til pulje i national PFAS-handlingsplan til oprensning af punktkilder.

Udvalget har blandt andet rådgivet Danske Regioners bestyrelse ift. at udvikle en position for bedre tilladelser, tilsyn og påbud til forurenende virksomheder og en position om jordflytning. Jordforurening er et område, som også har fyldt i økonomiforhandlingerne med staten. Her har udvalget givet input vedr. jordforeninger, der udgør en risiko for overfladevand og vandmiljø.

På drikkevandområdet har udvalget spillet en central rolle i at forberede en position og et udspil om rent drikkevand. Denne dagsorden fik blandt andet stor opmærksomhed på Folkemødet i 2022 ved et arrangement i Danske Regioners telt. På Folkemødet i 2023 var det Danske Regioners udspil til en PFAS-Handlingsplan der var omdrejningspunkt for en debat.

Råstoffer

Råstofområdet har været et centralt politisk emne i hele udvalgsperioden.

Udvalget har ad flere omgange drøftet forslag til en national råstofstrategi, herunder også Danske Regioners anbefalinger til en råstofstrategi.

Udvalget har bidraget med kvalificering af oplæg til bestyrelsens ”aftale om styrket koordinering af råstofplanlægning på land”, hvor bestyrelsen bekræftede regionernes fælles ansvar for råstofforsyningen.

Genanvendelse af råstoffer har været et vigtigt emne, og udvalget har haft flere eksterne oplæg om muligheder for at reducere råstofforbruget. Der er i 2022 udarbejdet en tema-publikation om erstatning og genbrug af råstoffer, og udvalget har været på besigtigelse hos RGS Nordic for at se og høre om, hvordan dele af råstofforbruget kan erstattes med jord og byggeaffald. Udvalget har ligeledes haft drøftelser af klagenævnets hjemvisning af råstofplaner i 2023 og flere drøftelser af nabohensyn og kompensationsmuligheder for de lokalområder, der berøres af råstofindvinding. Dagsordener der har ført til flere ministerhenvendelser fra Danske Regioner og forstærket ønsket om en opdatering af den gældende råstoflov.

Regionernes klimaarbejde i geografien, herunder Klimalliancen

Udvalget har af flere omgange behandlet dagsordenspunkter om DK2020 og Klimaalliancen. Udvalgets arbejde har blandt andet bidraget til at styrke partnerskabsdannelsen og etableringen af de politiske fora, herunder at

give input og sætte retning i partnerskabsdannelsen mellem regionerne, KL og Realdania og udvælge strategiske fokusområder for partnerskabet. Udvalget har også bidraget til udvælgelsen af udviklingsprojekter og deltaget i formidlingsaktiviteter såsom fælles arrangementer på Klimafolkemødet, pressemeddelelser mm.

Parallelt med arbejdet i Klimaalliancen har udvalget arbejdet med en række dagsordener koblet op på drøftelsen om Danmarks arealer, herunder klimatilpasning, opsætning af vedvarende energi og omlægning af Danmarks arealer til natur og biodiversitet. Udvalget har spillet en central rolle i formuleringen af oplæg og udspil såsom "Vandet kommer, Danske Regioners 7 anbefalinger til en national klimatilpasningsplan" og oplæg som argumenterer for et regionalt ansvar og helhedssyn ift. strategisk energiplanlægning.

I forbindelse med sundhedsreformen og afvikling af regionernes klimaopgaver i geografien, har udvalget desuden forholdt sig til de projekter, som regionerne stod til at afvikle eller overdrage til øvrige aktører.

Regioners omstilling af hospitalerne, herunder Grønne Hospitaler

Udvalget har i indeværende periode været med til at sætte retningen for regionernes fælles arbejde med den grønne omstilling af hospitalerne, herunder både udvikling og implementering af den fællesregionale strategi for [Grønne Hospitaler](#). Strategien blev lanceret i januar 2024 med opbakning fra både eksperter, industri, samt sundhedsfaglige- og grønne organisationer. Med strategien fik regionerne et fælles mål om at nedbringe hospitalernes klimaaftryk med 50 procent inden 2035.

Strategien inkluderer bl.a. en model for udbredelse af fælles handlinger, som har været afprøvet i en eller flere regioner, samt etablering af 10 lead-områder, der rummer særligt innovations- og udviklingspotentiale i forhold til at nedbringe hospitalernes klimaaftryk. Herudover er indkøb et selvstændigt spor i strategien, idet indkøb og forbrug af produkter og services udgør hovedparten af hospitalernes klimaaftryk.

Udvalget har fulgt arbejdet med implementering af strategien tæt. Flere af lead-områderne har holdt præsentationer for udvalget, der har ført til drøftelser af, hvordan regionerne konkret arbejder med at nedbringe klimaaftrykket fra bl.a. operationsområdet, laboratorier og diagnostik, fødevarer, lægemidler, medicoteknisk udstyr og affaldshåndtering.

På energiområdet har udvalget bl.a. drøftet energieffektivisering og energiomstilling, herunder opsætning af solceller. Regionerne er godt på vej til at nå [målsætningen](#) fra 2020 om at reducere regionernes klimaaftryk fra el, varme og transport med 75 procent inden 2030. Udvalget har

desuden haft en løbende drøftelse af de lovgivningsmæssige barrierer for opsætning af solceller. Udvalgets input har været anvendt i dialogen med Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet, og i økonomiaftale 2026 fik regionerne lovning på, at regeringen og Danske Regioner vil afdække mulighederne for at fjerne kravet om selskabsudskillelse. Udvalget har også drøftet de nye krav om energirenovering, der følger af Energieffektiviseringsdirektivet, og som er udmøntet i en politisk aftale mellem regeringen, Danske Regioner og KL.

Som en del af indsatsen med Grønne Hospitaler har udvalgets formand været med til at sætte fokus på strategien og regionernes arbejde med Grønne Hospitaler, bl.a. ved deltagelse i konferencer, Folkemødet i 2024 og 2025 samt ved Klimafolkemødet i 2025. Strategien har desuden løbende været omtalt i artikler, debatindlæg og TV-avisen.

Øvrige emner

Udover ovenstående emner har udvalget løbende forholdt sig til Danmarks klimamål og -fremskrivninger, Danske Regioners EU-prioriteringer på området og regionernes bidrag i den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi.

Studieture og eksterne besøg

Udvalget var i marts 2024 på en indholdsrig studietur til London, som var arrangeret i samarbejde med den danske ambassade. Efter ankomst til London blev udvalget budt velkommen på ambassaden og havde derefter et spændende møde hos Department of Health and Social Care, hvor bl.a. National Health Service (NHS) præsenterede sit arbejde mod klimaneutralitet i 2045. Formiddagen efter besøgte udvalget Charing Cross Hospital, hvor hospitalets ledelse præsenterede deres "Green Plan", som blev eksemplificeret med oplæg om konkrete projekter og en tur rundt på matriklen. Eftermiddagen var tæt pakket med oplæg af universitetshospitaler, virksomheder og UK Health Alliance on Climate Change på ambassaden. Studieturens sidste halve dag blev tilbragt hos Greater London Authority, hvor bl.a. viceborgmesteren fortalte om Londons grønne byudviklingsprojekter og klimatilpasning. På tværs af de tre dage tegnede der sig tre hovedbudskaber i forhold til, hvordan englænderne arbejder med den grønne omstilling: 1) Den grønne omstilling er integreret i sundhedsvæsnets aktiviteter, 2) De har fokus på engagementet hos deres medarbejdere, og 3) De har lovgivning på området og målrettede finansieringsprogrammer for grøn sundhedsforskning.

Udover studieturen har udvalget haft en række eksterne besøg. Udvalget var i 2022 på besigtigelse hos RGS Nordic for at se og høre om, hvordan dele af råstofforbruget kan erstattes med jord og byggeaffald.

Ligeledes besøgte udvalget i april 2023 Kærgård Klitplantage, som i en 17-årig periode blev brugt til at dumpe 300.000 tons giftigt spildevand i klitterne ved Vesterhavet. Over de seneste ti år har Region Syddanmark fjernet mere end 7.000 tons stærkt forurenede jord.

Udvalget besøgte desuden Korsør Brandskole den 18. april 2024, hvor Udvalget blev vist rundt af Rene Kofod, som er chef for brandskolen. Her hørte de om Region Sjællands samarbejde med brandskolen og Slagelse Kommune indgået om at anvende brandskolen som et testcenter for undersøgelses- og oprensningsteknologier af vand og jord, der er forurenede med PFAS.

Miljøminister Magnus Heunicke besøgte PFAS testcentret i Korsør den 12. maj 2025, hvor Udvalgsformand Camilla Hove Lund var vært. Besøget fik stor medieomtale.

Input til Danske Regioners fremtidige arbejde

Temadrøftelse: Input til Danske Regioners fremtidige arbejde

Der lægges op til, at udvalget giver sine input til, hvordan de har oplevet det politiske fokus i udvalgets arbejde i indeværende valgperiode 2022-2025 samt hvad der - set med udvalgets øjne - bliver vigtige politiske fokusområder for Danske Regioner i den kommende valgperiode.

Drøftelsen kan tage afsæt i nedenstående inspirationsspørgsmål.

Inspirationsspørgsmål

- Hvordan ser I helt overordnet på udvalgets politiske arbejde i indeværende valgperiode?
 - Hvad er I som udvalgte lykkedes godt og mindre godt med?
 - Er der politiske dagsordener eller sager, hvor I har sat et særligt aftryk eller er lykkedes med at sætte en specifik dagsorden?
 - Hvad har været særligt meningsfyldt at arbejde med som udvalgte og hvorfor?
 - Hvor oplever I, at jeres arbejde har bidraget til at understøtte regionernes arbejde?
- Hvordan har I oplevet arbejdet med Jord, vand, råstoffer, klima i geografien og omstilling af hospitalerne?
- Hvilke politiske dagsordener og områder bliver vigtige at beskæftige sig med for Danske Regioner i den kommende valgperiode og hvorfor?
- Hvilke anbefalinger har I til, hvordan vi griber disse dagsordener an?
- Hvad kan udvalgsarbejdet bidrage med på disse områder?

Spørgeskemaundersøgelse blandt udvalgsmedlemmer

Der gennemføres parallelt med temadrøftelserne i de politiske udvalg en kort spørgeskemaevaluering af, hvordan udvalgsmedlemmerne har oplevet

deltagelsen i et politisk udvalg i Danske Regioner i indeværende valgperiode.

Økonomi

Ingen bemærkninger

Sekretariatets bemærkninger

Punktet er på lukket dagsorden af hensyn til udvalgets strategiske drøftelse

Kommunikation

Ingen bemærkninger

Beslutninger

Udvalg: Udvalget for Miljø og Klima 2022-2026 (UMK)

Dato: 19-09-2025

UMK 19-09-2025

Udvalget pegede på, at arbejdet har været præget af gode og konstruktive drøftelser, hvor der har været enighed om de store linjer. Der er blevet sat pris på muligheden for at udveksle erfaringer og viden på tværs, både på udvalgsmøder og studieture, som har bidraget til inspiration og styrket samarbejdet. Samtidig har indlæg fra fageksperter ofte givet flyvehøjde til udvalgets diskussioner.

Udvalget har en oplevelse af, at bestyrelsen har lyttet til udvalgets input, og at der er blevet sat fokus på vigtige regionale miljø- og klimadagsordener med betydning for borgerne.

Blandt de vigtigste dagsordener i udvalgsperioden har været arbejdet med Grønne Hospitaler, råstoffer, drikkevand og indsatsen overfor PFAS-forurening. Ligeledes har udvalget spillet en vigtig rolle ift. at sætte fokus på nogle af de lovmæssige barrierer, som regioner møder i deres miljø- og klimaarbejde. Det gælder blandt andet kravet om selskabsudskillelse ved opsætning af solceller, som man politisk har valgt at sløjfe efter pres fra regionerne. Der er opnået gode resultater på flere områder, men udvalget udtrykte også frustration over, at indsatsen ikke endnu har ført til et statsligt råstofinitiativ.

I den kommende periode peges der på, at det er vigtigt at der centralt fastholdes et fokus på de store linjer, herunder udvikling af Grønne Hospitaler og en fastholdelse af trykket ind mod Christiansborg ift. råstofområdet.

Udvalget udtrykte bekymring for, at vigtige regionale miljødagsordener kan drukne i implementeringen af sundhedsreformen og oprettelsen af de nye Sundhedsråd. Udvalget ser gerne, at der kommer endnu flere ekskursioner og besøg udefra, da det opleves som værdifuldt for udvalgsarbejdet.

Udvalgsmøderne kan også placeres i forbindelse med ekskursioner. Endelig opfordrer *udvalget* til at tænke i forbindelsen mellem et centralt miljøudvalg i Danske Regioner og de tilsvarende udvalg i regionerne for at sikre videndeling og sammenhæng mellem de dagsordener, som drøftes i Danske Regioner og i egen region.

Bilag Titel:	Råstofudspil Danske Regioner (2026)
Dagsordens titel	Råstoffer - udfordringer og bud på løsninger
Dagsordenspunkt nr	6
Bilag nr	1
Antal bilag:	1

Vi skal
have flere
boliger!

Vi skal
udbygge
fjernvarmen!

Vi skal udvide
motorvejene!

Men hvor skal
råstofferne
komme fra?

**Danmark har brug
for råstoffer
– nu og i fremtiden**

Danmark har brug for råstoffer – nu og i fremtiden

En national råstofstrategi skal sikre forsyningsikkerhed, øget genanvendelse og hensyn til borgerne

Vi har brug for råstoffer som sand og grus, når vi bygger boliger og anlægger veje, vindmøller og anden infrastruktur. I Danmark er vi fra naturens hånd godt forsynet med råstoffer, men de kommer ikke igen, når først vi har gravet dem op.

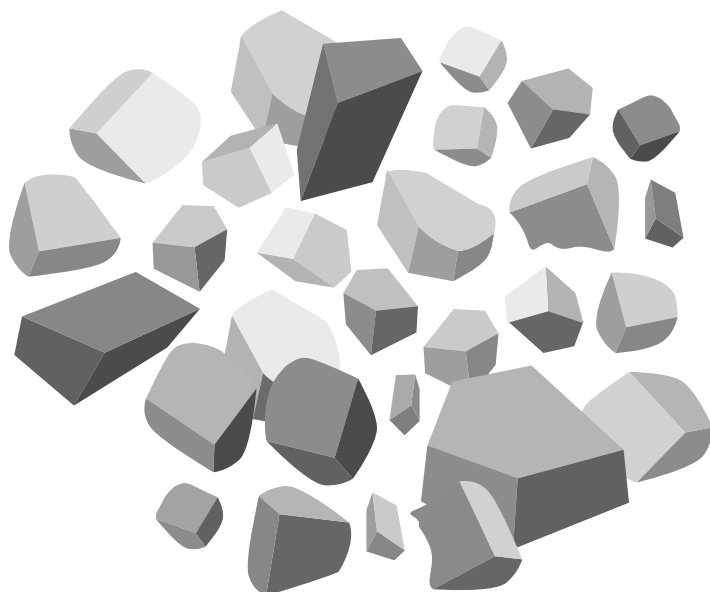
Regionerne har ansvaret for råstofindvindingen på land og oplever, at det bliver stadig mere vanskeligt at finde råstoffer nok til at dække behovet. Der er mange interesser på spil i landskabet, og vi skal have plads til det hele. Byer, natur, skov og fødevarerproduktion kæmper allerede om pladsen. Råstofferne ligger, hvor istiderne har lagt dem, og ikke altid hvor det passer i forhold til infrastruktur, boliger og andre hensyn.

Støv, støj og tung trafik hører til hverdagen omkring en grusgrav. Naboer og lokalområder må tåle ulemperne, mens andre får fordelene ved råstofforsyningen. Her er der brug for en bedre balance, der tager et større hensyn til borgerne.

Råstofforbruget er højt i Danmark, og vi vil blive ved med at have brug for materialer til vækst og udvikling af samfundet. Men vi bliver nødt til at tænke anderledes i fremtiden.

Forsyningen skal være mere cirkulær, og vi skal bruge andre materialer, hvor det er muligt. Vi skal optimere brug – og genbrug – af råstoffer, så vi udnytter materialerne bedst muligt og sørger for, at der også er råstoffer til rådighed til de kommende generationer. Vores børn og børnebørn skal have mulighed for at bygge og udvikle det samfund, de gerne vil.

- **Sand, grus og sten** udgør hovedparten af den danske råstofindvinding og anvendes til vej- og anlægsformål (75 %) og til byggeriet (25 %).
- **Ler** anvendes til fremstilling af tegl.
- **Kalk og kridt** anvendes til fremstilling af bl.a. cement, industri- og jordbrugskalk.
- **Kvartssand** bruges til bl.a. filtersand ved grundvandsboringer og til fremstilling af glas.
- **Moler** anvendes til fremstilling af isoleringsmateriale og kattegrus og ekspanderende ler anvendes bl.a. til klinker og membraner.

Lovgivningen om råstoffer er skrevet i en tid, hvor råstofferne var rigelige og kravene til miljøvurderinger begrænsede. Råstofloven er ikke fulgt med tiden, og det er på tide at opdatere den. Gang på gang ser vi, at planarbejdet eller sagsbehandlingen bliver forsinket eller sat i stå, når reglerne er ude af trit med den virkelighed, vi har i dag.

Siden 2022 har der på Christiansborg været nationale ambitioner om en råstofstrategi, der kan understøtte både bæredygtighed, forsyningsikkerhed og hensyn til naturen. Danske Regioner er klar til at bidrage til dette arbejde og kommer her med 10 forslag til, hvad en national strategi for råstoffer skal indeholde for at sikre en mere bæredygtig råstofforsyning i Danmark

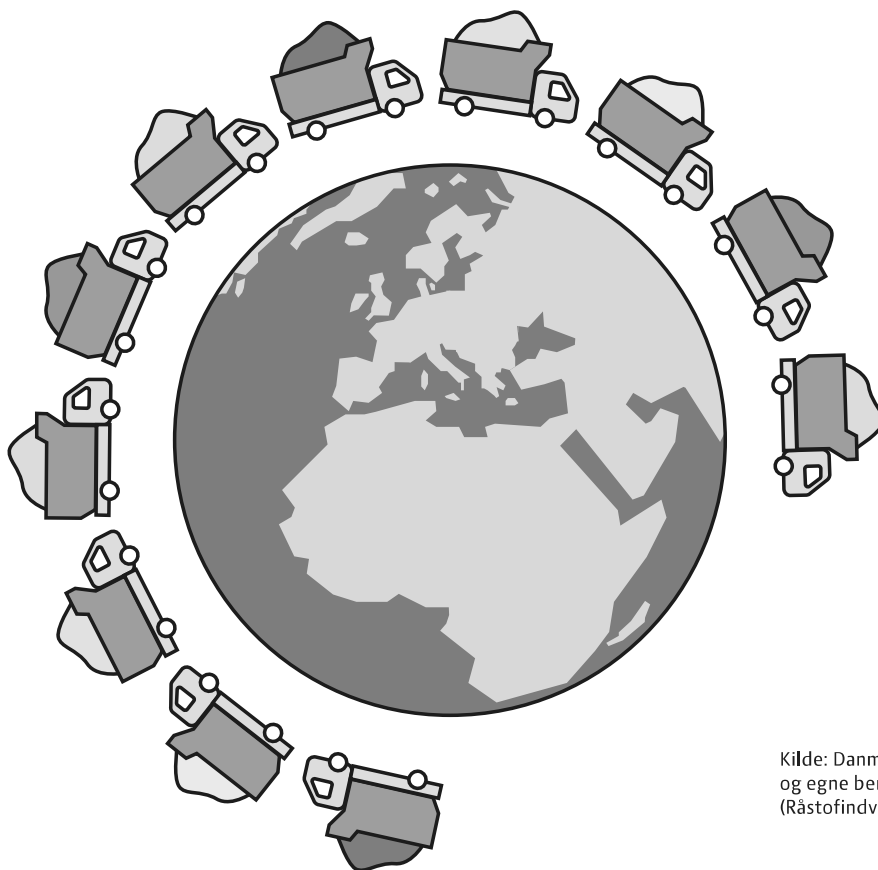
Den årlige danske råstofindvinding på land når knap **2/3 rundt om jorden**, hvis man stiller lastbilerne på række efter hinanden

Definition af bæredygtig udvikling

”En udvikling, der i mødekammer nulevende menneskers behov, uden at det skader fremtidige generationers muligheder for at få opfyldt deres behov”

Brundtlandrapporten 1987

Bæredygtig udvikling omfatter en balance mellem både miljømæssige, sociale og økonomiske hensyn, der sikrer trivsel og ressourcer både nu og i fremtiden. I relation til råstofområdet handler det om at sikre tilstrækkeligt med råstoffer til økonomisk vækst på lang sigt, uden at udnyttelsen skader miljø og samfundsudvikling.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger (Råstofindvinding 2024)

Tre temaer for en national råstofstrategi

En national råstofstrategi skal være helhedsorienteret og løse udfordringer på en række områder. For Danske Regioner er det afgørende, at strategien inkluderer følgende mål:

A

Fortsat
forsyningsikkerhed på
et råstofmarked under
forandring

B

Mere genanvendelse
og bæredygtighed

C

Bedre vilkår og værdi for
naboer og lokalsamfund
med råstofindvinding

A. Fortsat forsyningssikkerhed på et råstofmarked under forandring

Råstofforbruget pr. indbygger i Danmark er næsten **det dobbelte af EU-gennemsnittet**. De bedste ressourcer bliver brugt op, og nye råstoffer skal hentes længere væk og måske importeres. Allerede i dag kører vi længere og længere med råstofferne. Over tid bliver det en udfordring for forsyningssikkerheden.

Råstoffer fra havet og fra import har en vigtig rolle i råstofforsyningen i Danmark, men der er brug for havne, hvor de store mængder af materialer, vi skal bruge, kan losses. Mange havne bliver ombygget til attraktive områder med boliger og vandudsigt, så det bliver svært at få råstofferne i land.

Ikke alle råstoffer er lige. Fint sand er der rigeligt af i råstofgrave i hele landet, men til mange formål kræves grovere kvaliteter, som kan være en mangelvare. Selvom råstofloven siger, at materialerne skal anvendes efter deres kvalitet, er der ingen regulering af dette. Vi risikerer, at de bedste materialer bliver brugt som fyldsand, hvis de tilfældigvis ligger nærmest.

Råstofloven er ikke fulgt med tiden. Loven er fra 1991, og selvom intentionen om bæredygtighed er skrevet ind, er der ingen konkrete bestemmelser, der understøtter det. Gode hensigter gør det ikke alene. Loven tager heller ikke højde for nye EU-regler for beskyttelse af vandmiljø og natur. Råstofplanlægningen bliver udfordret, når en enkelt fejl i en miljøvurdering betyder, at klagenævnet ophæver en hel råstofplan. Det kan skabe uro i markedet og usikkerhed om forsyningen. Tilsvarende kan blot en enkelt klage over en tilladelse til fortsat råstofindvinding sætte indvindingen i stå i flere år.

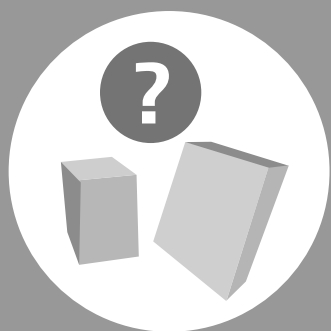

Anbefalinger

1. Råstofloven skal opdateres

Råstofloven er ude af trit med nutidens behov og hensyn. Råstofloven er skrevet til en tid med rigelige råstoffer, nu skal fokus flyttes fra udnyttelse af forekomsterne til bæredygtig forvaltning af ressourcerne – uden at sætte samfundets udvikling og den grønne omstilling i stå. Loven skal sikre beskyttelsen af natur og miljø uden unødigt bureaukrati, og regionerne skal have mulighed for at inddrage de relevante hensyn i planlægning og tilladelser. En ny råstoflov skal også give mulighed for at tage større hensyn til naboerne, både i forbindelse med råstofplanlægningen og i de konkrete råstoffilladelser.

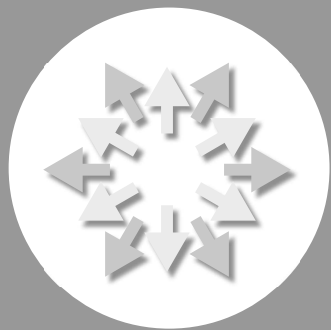
2. Råstofferne skal bruges med omtanke

Potentialerne for alternative materialer bør udnyttes bedre, og det skal være trygt at vælge alternativer til grusgravsmaterialer. Materialerne skal være tilgængelige geografisk, økonomisk, kvalitets- og sundhedsmæssigt. Første skridt er at kortlægge muligheder og barrierer for at erstatte flere råstoffer med alternative materialer som jord, byggeaffald (beton, mursten og lignende) og import. Kortlægningen skal bruges til at anvise nye veje for at udnytte andre ressourcer. Det har potentiale til at dæmpe efterspørgslen efter råstoffer og dermed øge den fremtidige forsyningssikkerhed.

3. Offentlige bygherrer skal gå foran og påvirke markedet

Mange offentlige myndigheder tager allerede et medansvar for at reducere og omstille forbruget af råstoffer, når de bygger nyt eller renoverer. Men der er brug for at få alle med og for at arbejde mere systematisk. Derfor skal der indføres obligatoriske råstofbudgetter i alle ministerier, regioner og kommuner. Et råstofbudget skal redegøre for større projekters materialebehov, samt hvordan råstofforbruget søges begrænset, f.eks. ved substitution eller øget genanvendelse. Råstofforbruget kan herved indgå på lige fod med et økonomisk budget og beregning af klimaeffekter, når der er tale om større bygge- og anlægsprojekter. De offentlige myndigheders ændrede efterspørgsel vil give private entreprenører et incitament til at finde nye løsninger på markedet, hvilket vil bidrage til den fremtidige forsyningssikkerhed.

4. Ressourcebesparende teknologi skal afprøves i stor skala

Vi skal fortsat optimere udnyttelsen af råstoffer. Mange aktører udvikler nye, ressourcebesparende bygge- og anlægsmetoder, men disse gør først en reel forskel, når de kommer op i skala. Det bør staten understøtte ved at etablere et Bygge- og anlægsteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram (BUDP), hvor myndigheder, virksomheder, forskere og andre aktører indgår i et partnerskab, der skal teste og udbrede nye løsninger.

B. Mere genanvendelse og bæredygtig forsyning

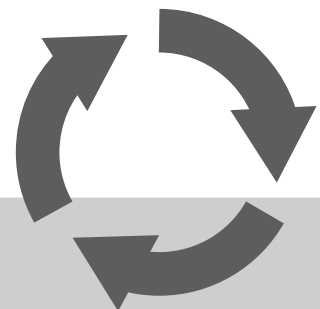
Sand, grus og andre mineralske råstoffer er **en begrænset ressource**, og de kan kun graves op én gang. Det er ikke bæredygtigt, når vi baserer råstofforsyningen på naturskabte råstoffer.

Der er ringe incitamenter til at basere bygge- og anlægsprojekter på genanvendte eller alternative materialer. Det er sjældent billigere end nye materialer, og der kan være usikkerhed om mængde, tilgængelighed og kvalitet. Den risiko, der kan være forbundet med at anvende alternative materialer, kan afholde bygherrer, rådgivere og entreprenører fra at gå nye veje. Afgiften på råstoffer er i dag for lav til at påvirke den balance.

I dag dækker genanvendte materialer under 10 % af råstofforbruget i Danmark, så der er lang vej til en bæredygtig forsyning. Ganske vist bliver næsten alt registreret bygningsaffald nyttiggjort eller genanvendt, men skadelige stoffer som PCB gør nogle materialer uegnede til at indgå i fremtidens byggeri. Der er samtidig tegn på, at affaldsstatistikken måske ikke fortæller hele sandheden, idet det formentlig ikke er alt bygningsaffald, der bliver registreret.

Der er et potentiale i bedre registrering af byggeaffald og i at udnytte materialerne bedre. Der skal være øget fokus på genbrug og genanvendelse frem for downcycling. I dag genanvendes materialer desværre ofte til at skabe produkter af lavere kvalitet eller værdi end det oprindelige materiale. Det sker fx, når beton knuses og bruges i fundamentet for nye veje.

Recirkulering af materialerne løser dog ikke alle udfordringer – vi bygger stadig meget mere nyt, end vi river ned. Der skal også arbejdes med at reducere materialeforbruget, udnytte råstofferne bedre og erstatte råstoffer med alternative materialer. Det kan være træ, ler eller jord, som nogle steder kan erstatte råstoffer. Det potentiale bliver ikke udnyttet godt nok.

Anbefalinger

5. Økonomiske incitamenter skal understøtte omstillingen

Der bør arbejdes mere med, hvordan økonomiske incitamenter kan bidrage til at mindske råstofforbruget og fremme genanvendelse. Det skal kunne betale sig at genanvende de materialer, der allerede er i brug, og afgifterne på råstofindvinding og affaldsdeponi skal afspejle ressourcebelastningen ved at bruge jomfruelige byggematerialer.

Det høje råstofforbrug i Danmark tyder på, at den nuværende råstofafgift på 5,56 kr. pr. kubikmeter er for lav til at virke som et incitament til at omstille forbruget. Til sammenligning er afgiften i Sverige dobbelt så høj som i Danmark, idet den udgør 23 svenske kroner per tons, svarende til ca.10 danske kr. per kubikmeter.

De virksomheder, der indvinder råstoffer, vil typisk overvælte de højere afgifter på kunderne. Både private og offentlige bygherrer får således et incitament til at efterspørge ressourcebesparende løsninger og alternative materialer.

En forhøjet afgift kan eventuelt differentieres ift., hvor meget/lidt af ressourcen der er tilbage i Danmark. En anden mulighed er at tage hensyn til de involverede borgere ved at øge afgiften, jo tættere på beboelse råstoffernes indvindes.

6. Der er brug for en markedsplads til råstofmaterialer

Det skal være nemmere at anvende sekundære råstoffer (beton, mursten og lignende). Genanvendte og alternative materialer skal kunne afsættes på et marked – måske gennem en digital platform. Det vil være hensigtsmæssigt fremover at arbejde med produktblade for de sekundære råstoffer på linje med de produktblade, som allerede nu bruges på råstofområdet. Et produktblad beskriver egenskaber og anvendelsesmuligheder for specifikke råmaterialer.

Markedet skal understøttes af ressourcepladser til mellemlagring af overskuds-materialer som jord og byggematerialer fra nedrivningsprojekter mv., så de kan indgå som alternative ressourcer til nyindvundne råstoffer.

7. Alle problematiske stoffer skal ud af byggeriet

Nye byggerier skal opføres af materialer, der kan genbruges eller genanvendes uden risiko. For at kunne genbruge byggematerialer effektivt skal man vide, hvilke stoffer de indeholder, så de ikke ender med at forurene nye produkter eller udgøre en sundhedsrisiko. De første skridt er taget via reglerne om selektiv nedrivning, der bl.a. skal sikre, at problematiske stoffer frasorteres, når etagearealer på 250 m² og derover fjernes. Virksomheder, der står for den type nedrivning, skal være autoriseret af Miljøstyrelsen.

Ved nybyggeri skal der arbejdes videre med at forebygge og undgå anvendelsen af problematiske stoffer via vedtagelse af nye standarder, certificeringer og krav om materialepas. Det vil samtidig understøtte, at materialerne kan bruges igen og sælges med høj værdi.

C. Bedre vilkår og værdi for **naboer og lokalsamfund** med råstofindvinding

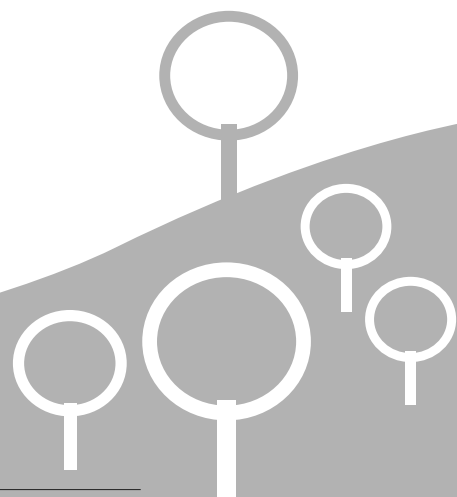
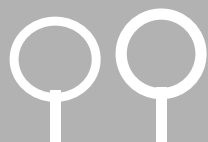
Råstofindvinding sætter spor i landskabet.

Allerede når et område udlægges i råstofplanen, dvs. længe før der bliver gravet, kan et lokalområde være påvirket. Tanker om fremtidige gener, områdets udviklingsmuligheder og afsmitning på ejendomspriser kan føre til bekymring og modstand blandt borgerne.

Mens råstofindvindingen står på, kan naboer føle sig generet af støj, støv og en forandret udsigt. Støv, støj og arbejdstider kan regionerne regulere ved at fastsætte bestemte vilkår, når de giver en tilladelse til at indvinde råstoffer. Men den største gene for naboerne er ofte trafikken af store lastbiler fyldt med råstoffer, og den transport kan regionerne ikke regulere.

Når råstofgravningen er slut efter 10, 20 eller 30 år, skal råstofgraven efterbehandles. Mange råstofgrave overgår herved til natur eller rekreative formål, mens andre bliver ført tilbage som landbrugsjord. Det er op til lodsejer og indvinder.

Når råstofgravningen går i gang, fjernes muldlaget først. Hvis man undlader at køre mulden tilbage, skabes der betingelser for, at næringsfattige naturtyper med høj biodiversitet kan udvikle sig. Sjældne dyre- og plantearter kan indvandre, allerede mens råstofindvindingen står på, og tidligere råstofgrave kan rumme en mangfoldighed af arter, som har svært ved at klare sig i det opdyrkede danske landskab. Men naturen betaler ikke for sig selv, og der kan mangle penge til at etablere og pleje naturen i tidligere råstofgrave.

Anbefalinger

8. Lokalområder skal tilføres værdi

Det vil være rimeligt, at en del af den økonomiske gevinst, der er forbundet med indvindingen af råstoffer, går til at gøre det lettere at være naboer til en råstofgrav. Det kan bidrage til en større accept af råstofaktiviteten fra lokalområdet.

Vi foreslår, at råstofafgiften hæves, og at en del af midlerne øremærkes til at afværge gener og skabe varige forbedringer for de omkringboende borgere og lokalsamfundet. Det kan fx handle om, at kommunen får økonomisk mulighed for at tilpasse infrastrukturen. Herved kan råstoftransporten omlægges og ske længere væk fra boligområder. Der kan bygges stier, så børn kan komme sikkert i skole osv. Det kan også handle om at skabe forbindelse og adgang til nye naturområder, etablere fællesfaciliteter mv.

En lignende ordning findes allerede ifm. vedvarende energi, hvor opstillerne af energianlæg er pålagt at indbetale et beløb til en grøn pulje. Kommunen administrerer midlerne, som især skal gå til projekter, som så de kan indgå som alternative ressourcer til nyindvundne råstoffer.

9. Kompensation til naboerne

Mulighederne for en individuel og direkte kompensationsydelse til de mest berørte borgerne omkring en råstofgrav bør også udforskes.

Der kan findes inspiration hertil i de ordninger i VE-loven, som skal fremme lokalbefolkningens accept af udbygningen med vindmøller og solceller.

Fx har husstande, der ligger i en vis afstand til en vindmølle eller et større solcelleanlæg, ret til en VE-bonus. Og naboer har ret til at forlange, at opstilleren af vindmøllerne køber huset, hvis de ikke længere vil bo der, efter at vindmøllerne er sat op. Og de kan gratis bede myndighederne om at vurdere, hvor meget deres hus vil tabe i værdi, når vindmøllerne kommer op.

10. Udnyt potentialet for ny natur, biodiversitet og aktiviteter for befolkningen

Allerede når et graveområde planlægges, kan arbejdet med den langsigtede udvikling gå i gang. Lokalbefolkningen skal inddrages i en tidlig dialog om, hvilke muligheder de prioriterer ifm. efterbehandlingen af en råstofgrav. Mulighederne er nemlig mange, og mange af dem kan eksistere side om side, hvis det planlægges rigtigt.

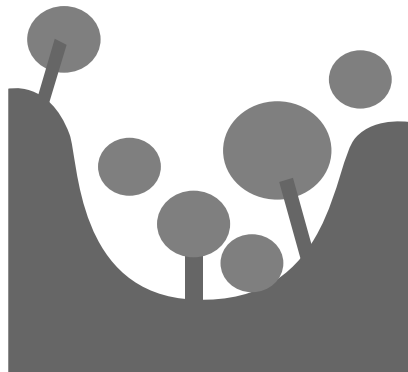
Det gælder mulighederne for at give naturen nyt liv og understøtte den biodiversitet, som råstofgravningen naturligt sætter i gang. Mange steder er resultatet æstetiske og spændende landskaber. Og det gælder ift. de mange muligheder der er for aktiviteter i form af fx friluftsliv, træning, kulturaktiviteter, undervisning og naturformidling. Kun fantasien sætter grænser her.

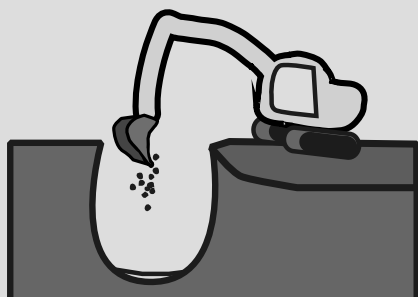
Partnerskaber, også med virksomheder, dialog og samskabelse med lokalbefolkningen og ildsjæle gør det muligt at få maksimalt udbytte af den forandring, som en råstofgrav giver mulighed for, når den er gravet færdig.

Lodsejeren og råstofindvinderen kan også med fordel inddrages i dialogen. Måske er der mulighed for at grave området færdigt, eller en del af det hurtigt eller hurtigere end planlagt, så efterbehandling af råstofgravene kan komme i gang til gavn for lokalbefolkningen.

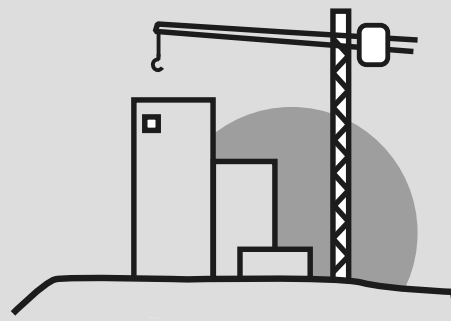
Råstofarealerne kan også spille en rolle i arealomlægningen i Grøn Trepert og fremme biodiversitet. De lokale treparter, som udarbejder lokale omlægningsplaner, opfordres til at indgå i dialog med regionerne om et samarbejde herom.

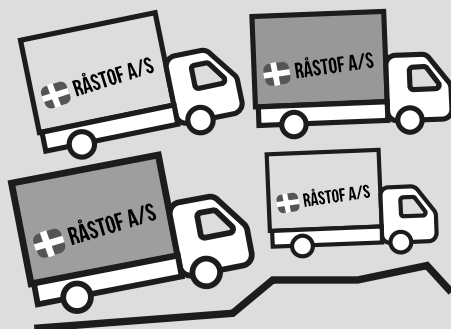
Danske Regioner ser **6 hovedudfordringer** for en mere bæredygtig råstofforsyning

Vi anvender ikke-fornybare ressourcer

Forbruget af råstoffer forventes at stige

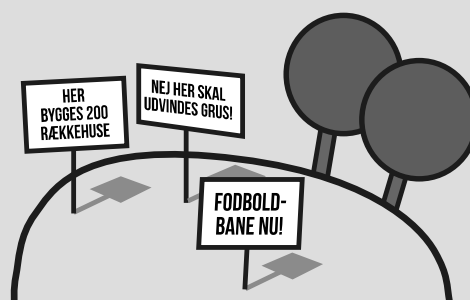
Transporten af råstoffer vokser

Råstoffernes tilgængelighed og efterspørgsel er geografisk ulige fordelt

Vi genanvender ikke råstoffer og jord bedst muligt

Vi ser flere og flere arealkonflikter og lokale gener ved råstofindvinding